

Die Entführung aus dem Serail DE VLAAMSE OPERA FOTO ANNEMIE AUGUSTIJS

al te veel last van hebben. Ook in het huidige politieke debat over het toelaten van het gebruik van softdrugs wordt de term tolerantie te pas en te onpas gebruikt. Ten onrechte: ik heb nog nooit iemand de waarde van het softdruggebruik horen verdedigen. De ware reden om softdrugs toe te laten is niet dat we deze gedragvorm waardevol vinden, maar enkel dat we een jointje niet belangrijk genoeg vinden om de politie mee lastig te vallen. Het gaat hier dus om een puur pragmatisme keuze in het handhavingsbeleid, niet meer dan dat.

De tweedeling die we hier maken tussen tolerantie en een pragmatisch gedoogbeleid is misschien wel iets te absoluut: de twee liggen enigszins in het verlengde van elkaar, en steunen op een zelfde traditie waarbij men zich als samenleving of als overheid niet te sterk bemoeit met de private keuzes van de burgers. Principieel is er dan wel een fundamenteel onderscheid tussen de coffeeshops in Amsterdam en het verlenen van asiel aan Spinoza,

maar empirisch is er wel een zeker verband. De seksindustrie langs de Walletjes profiteert onrechtstreeks mee van de traditie en de gewoontes die vanaf Spinoza werden opgebouwd. Het gaat hier echter om niet veel meer dan een afgeleid product van de Nederlandse tolerantietraditie.

Tolerantie leren

Als tolerantie een deugd is, dan moeten er in principe ook methoden en technieken bestaan om die deugd te bevorderen. Tolerantie is afhankelijk van een bepaalde manier van denken en voelen, stelt Rawls, en hij heeft het over 'the forms of thought and feeling that sustain fair social co-operation between citizens regarded as free and equal'. We gaan er traditioneel van uit dat cultuur een van de middelen is om die gedachten en gevoelens op te wekken en te cultiveren. Dat is uiteindelijk ook steeds de bedoeling geweest van Lessing en Mozart: door te laten zien dat joden of

Turken moreel hoogstaande wezens kunnen zijn, hoopten ze de tolerantie voor andere religies en bevolkingsgroepen te bevorderen. Het mechanisme komt er eigenlijk steeds op neer dat men de ander personaliseert: de Turkse pasja is niet zomaar een stereotype, maar wordt een heel concrete persoon met wie we ons ook kunnen identificeren. Die gedeelde menselijkheid zorgt ervoor dat we ook de waarde van de ander gemakkelijker kunnen inzien. Als we ons eigen leven waardevol vinden (en uit het feit dat we nog leven kunnen we afleiden dat dit inderdaad het geval is), en als we bovendien geconfronteerd worden met het feit dat we die menselijkheid delen met joden en islamieten, dan kunnen we niet anders dan tot de conclusie komen dat ook andere bevolkingsgroepen waardevol en gelijkwaardig zijn. Dit personaliserings- of empathiemechanisme is van cruciaal belang, omdat onverdraagzame groepen voortdurend net het tegenovergestelde doen: zij depersona-